

บทที่ ๔

วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ

ในยุคที่สังคมปัจจุบันมีความเจริญทางด้านวัตถุ มนุษย์ได้รับความสะดวกสบายจากวิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันกับพบว่า มีปัญหามากมายได้เกิดขึ้นในสังคมเป็นเงาตามตัว ทั้งอาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน การล่าส่อนทางเพศ การหลอกลวง และความเสื่อมโทรมทางสุขภาพ อาจกล่าวได้ว่า เรามีความสุขน้อยลง เพราะอะไร เพราะมนุษย์ละเลยเรื่องศีล ๕ ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัว ศีล ๕ เป็นธรรมะพื้นฐานของมนุษย์ ไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ศาสนา มีสาระเดียวกัน หากแต่เรียกชื่อต่างกันเท่านั้น ถ้ามนุษย์ในโลกปฏิบัติตนอยู่ในศีล ๕ ประการอย่างเคร่งครัดเป็นประจำ หรือที่เรียกว่า “นิจศีล” สังคมย่อมสงบสุข ชาวโลกย่อมร่มเย็นกันถ้วนหน้า ดังนั้นรายละเอียดในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยเน้นย้ำถึงการนำเอาหลักธรรมทางพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตเพื่อการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ (๑) วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์เพื่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ (๒) การเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ในบทนี้ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์อยากจะเห็นสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั่วทั้งโลกมีความสามัคคีสงบสุขโดยเริ่มจากจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดต้นแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกชีวิตต้องมีการพัฒนาตามหลักของพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งการทำความดี มีคำถามหลายๆคำถามที่ยังสงสัยว่า พุทธศาสนาจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนดีแค่ไหน และชีวิตตามแนวพุทธศาสนา คืออะไร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่เราต้องตอบว่า ศีลมีไว้เพื่ออะไร ศีล ๕ เป็นหลักจริยศาสตร์พื้นฐานของมนุษย์ก่อนนำไปสู่การพัฒนาที่สูงขึ้น มนุษย์ทุกคนจำต้องผ่านจุดที่เรียกว่าง่ายไปก่อน ดังนั้น ศีล ๕ จึงเหมาะที่สุดกับการนำมาพัฒนาชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ สิ่งนี้เองจึงเป็นประเด็นหลักที่ผู้วิจัยต้องนำมาศึกษาวิเคราะห์จากบทที่ ๒ และ บทที่ ๓ ว่า เมื่อศึกษาแล้วจะนำไปสู่กระบวนการใดที่เป็นการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุขได้หรือไม่ ซึ่งมีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

๔.๑.๑ ศีล ๕ เพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

ผู้วิจัยได้นำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นคำสอนสากล มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในรูปแบบของการรักษาศีล ๕ จุดเริ่มต้นจำเป็นอย่างยิ่งเลย คือ การเริ่มที่หน่วยงานเล็กๆ ของครอบครัว มาถึงระดับหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ กล่าวคือ ๑. เพื่อสืบสานงาน อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ๒. เพื่อความสามัคคี และประโยชน์สุขของชุมชน ๓. เพื่อความมั่นคงและสันติสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ กระบวนการวัฒนธรรม ถือเป็นกระบวนการหลักที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน นโยบายสำคัญและเร่งด่วนของกระทรวง

วัฒนธรรม ได้มอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินการด้วยจุดประสงค์ที่จะให้โครงการนี้เป็นหนึ่งในโครงการที่เป็นความหวังของชาติที่จะพลิกฟื้นความปรองดองสมานฉันท์ และคืนความสุขสู่สังคมไทย ทางกระทรวงวัฒนธรรมจึงเร่งดำเนินการในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเป็น “จังหวัดรักษาศีล ๕ ต้นแบบ” ซึ่งจะเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงามที่น่าหลักศีล ๕ ไปประพฤติปฏิบัติก่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองเอื้ออาทรต่อกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งทุกท่านในจังหวัดต้นแบบจะได้ภาคภูมิใจในความสำเร็จของแต่ละจังหวัด และเป็นแรงบันดาลใจให้กับจังหวัดต่าง ๆ สามารถก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จากความเพียรของทุกจังหวัดสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้ การรักษาศีล ๕ มุ่งเพื่อให้เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่าของการรักษาศีล ๕ และตั้งใจรักษาศีล ๕ เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี นำพาประเทศชาติไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุข^๑ โดยเริ่มจากหน่วยงานเล็ก ๆ ของสังคม คือ ครอบครัวรักษาศีล ๕ จนถึงหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ครอบคลุม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลและพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั่วประเทศ ภายใต้กรอบแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และความมั่นคงของประเทศชาติอย่างยั่งยืนทุกพื้นที่ ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

การรักษาศีล ๕ เป็นไปเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความตระหนักให้พุทธศาสนิกชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ส่วย ลาว และ เยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สู่วิถีชีวิตประจำวันของคนทุกคนกับทั้งเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้ง “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ”^๒ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขร่มเย็นเป็นสุขของตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ได้มีการเปิด Road Map พร้อมนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญ ซึ่งใน Road Map ดังกล่าว ได้มีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะสิ่งที่จะดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายเร่งด่วนนั้น คือ การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การแก้ปัญหาการทุจริต และเชื่อว่าจะสามารถนำความสุข ความสงบให้เกิดขึ้นกับประชาชนได้เป็นอย่างดี^๓ นโยบายเร่งด่วนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คณะสงฆ์ คสช. และฝ่ายสังคมจิตวิทยา ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมของสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข และสมานฉันท์ของชุมชน ในฐานะที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันและพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนทั้งประเทศ ตลอดจนให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองได้เล็งเห็นถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤติทางสังคมในบ้านเมืองปัจจุบัน ที่บุคคลในสังคมบางส่วนเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนเกิดเป็น

^๑สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ สุขานิสกุล, เลขานุการนายกเทศมนตรี อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^๒สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^๓สัมภาษณ์ นายธนศักดิ์ วงศ์จอม, รองนายกเทศมนตรีตำบลเมืองคง อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ภาวะวิกฤติทางสังคม ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องนำกระบวนการทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในขณะนี้ ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นมีส่วนสำคัญและศาสนายังเป็นสื่อกลางที่สามารถนำมาเป็นแกนหลักในการสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยกรมการศาสนามีความมุ่งหวังที่จะดำเนินการส่งเสริมให้คนไทยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีวิถีชีวิตที่ดีงามภายใต้หลักธรรมทางศาสนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ เป็น “สังคมคุณธรรม” อย่างสมดุล และยั่งยืน^๔ ซึ่งจำเป็นต้องมีการบูรณาการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคมในระดับประเทศ ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ โดยมีรูปแบบการส่งเสริมที่มีเป้าหมายชัดเจน และครอบคลุมเครือข่ายในทุกพื้นที่ให้ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนาบำเพ็ญ ปลูกจิตสำนึกให้มีศรัทธา และยึดมั่นในศาสนาอย่างมั่นคง กับทั้งใช้กลไกภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสื่อมวลชน และภาคเครือข่ายทางศาสนา ดำเนินการตามบทบาทภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในการร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกพื้นที่ทั้งประเทศให้ “รักษาศีล ๕” โดยมีวัดที่เป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพเป็นศูนย์พัฒนาจิตใจของคนทุกวัย เป็นศูนย์สร้าง “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”^๕ เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ สามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

จะเห็นได้ว่า การรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่งผลให้สังคมสงบสุขร่มเย็นดังที่บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า “ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง บุคคลใดชำระศีลให้บริสุทธิ์แล้วย่อมเป็นเหตุให้พ้นจากความทุกข์ จิตจะร่าเริงแจ่มใสและเป็นทางหยั่งลงมหาสมุทร คือ “พระนิพพาน” บทบาทหรือวิถีทางของการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมชาวพุทธย่อมเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นเป็นส่วนใหญ่ และการอยู่ในสังคมให้มีความสุขสงบสุขได้นั้น ต้องยึดมั่นในหลักแห่งศีลธรรม หากการยึดมั่นในหลักดังกล่าว เป็นกรอบของความประพฤติจะทำให้บุคคลในสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะศีลเป็นหลักในการพัฒนาตนเองให้เกิดความดีงาม ความมีระเบียบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกเพศทุกวัยที่จะต้องมี อันเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขของตนเองและผู้อื่น อันเป็นหลักในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง และหลักนั้นต้องเป็นหลักแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และภราดรภาพ ซึ่งเป็นอุดมคติในชีวิตของมนุษย์เราทุกคน

๔.๑.๒ ศีล ๕ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์

ศีล แปลว่า ปกติ ผู้ที่มีศีลจึงหมายถึงผู้ที่เป็นคนปกติ เป็นมนุษย์ที่ปกติความปกตินี้เป็นพื้นฐานของความสงบเรียบร้อยของทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต แต่เมื่อใดเกิดความไม่ปกติขึ้น ความยุ่งยาก ความเดือดร้อนหรือเสียหายย่อมเกิดขึ้นตามมา ถ้ามีความเป็นปกติ การดำเนินชีวิตก็มีแต่ความสงบสุขครอบครัวก็อยู่อย่างปกติเรียบร้อย แต่วันใดที่คนปกติกลายเป็นคนไม่ปกติไป เมื่อนั้นความทุกข์ ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้น ทั้งต่อตนเองและบุคคลที่อยู่รอบข้าง ศีล ๕ คือ ปกติ

^๔สัมภาษณ์ จำเอกภานุวัฒน์ ประสาร, นักบริหารงานการศึกษาราชินีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^๕สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ของความเป็นมนุษย์ หรือมนุษยธรรม คือ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ผู้ที่มีศีลก็ถือว่าเป็นคนที่ผิดปกติไป^๖

การรักษาศีล จึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือ วิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง ได้ทั้งบุญจากการบำเพ็ญมหาทาน และบุญจากการรักษาศีล เพราะทุกครั้งที่เรที่ตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดี เกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่า กระแสบุญ อันเป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์ การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ศีลยังเป็นคุณธรรมอันงามด้วยคุณลักษณะ ๒ ประการ คือ

(๑) เป็นคุณธรรมที่รักษา กาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

(๒) เป็นคุณธรรมอันจะนำไปสู่กุศลธรรมเบื้องสูง คือ สมาธิ (Meditation) และปัญญาต่อไป^๗

หากรักษาศีลในข้อที่สูงยิ่งขึ้นไป ย่อมเป็นมหาทานอันยิ่งใหญ่ เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ การเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการรักษาศีล จะทำให้เราสามารถรักษาศีลได้อย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นไปเพื่อประโยชน์ที่แท้จริงของศีล การรักษาศีลมีวัตถุประสงค์สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. เพื่อเป็นการป้องกันชีวิตของเราในภพชาติปัจจุบัน ไม่ให้ต้องพบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน และความเสื่อมเสียอันเนื่องมาจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒. เพื่อให้เกิดความสุข ความดีงาม ในการดำเนินชีวิต

๓. เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็น และความดีงามแก่ครอบครัว และสังคม

๔. เพื่อเป็นการป้องกันชีวิตของเราในภพชาติต่อไป ไม่ให้ต้องพบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน และความเสื่อมเสียอันเนื่องมาจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๕. เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมที่สูงขึ้นไป ได้แก่ สมาธิ และปัญญา อันจะทำให้บรรลุ มรรคผลนิพพานได้^๘

ครอบครัวเป็นสถาบันที่ถือได้ว่าเล็กที่สุดของสังคม อันเป็นมูลฐานที่สำคัญในการสร้างภาพของสังคมส่วนรวมว่าเป็นสังคมที่ดีหรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ยังมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในการขัดเกลาบุคลาการในสังคม ครอบครัวจึงมีคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากสถาบันอื่นๆ คือ เป็นสถาบันแรกสุดที่บุคคลได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อบุคคล หากครอบครัวส่วนใหญ่ของสังคมเป็นครอบครัวที่อบอุ่นรักใคร่ปรองดองมีระเบียบวินัย มีคุณธรรม สมาชิกทุกคนรู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบและตระหนักต่อหน้าที่และบทบาทของตนเอง สังคมนั้นก็จะมีแต่ความเจริญ และเรียกว่า เป็นสังคมของผู้ที่มีความเจริญแล้วเพราะทุกคนในครอบครัวเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยจริยธรรม ย่อมจะก่อเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ดี

^๖สัมภาษณ์ นายวิฑิต กตะศิลา, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^๗สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภوخุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระครูพิบูลธรรมาภิต, เจ้าอาวาสวัดใต้ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ เป็นวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุขในครอบครัว ไม่ต้องประสบกับความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือความเสียหายในภพชาติปัจจุบัน เพราะผู้ที่ไม่รักษาศีล มักเปื่อยเปื่อย หรือทำความเดือดร้อนให้กับตนเอง หรือผู้อื่น และเมื่อทำแล้ว ความเดือดร้อนที่เป็นผลจากการกระทำนั้นย่อมย้อนกลับมาหาตัวเอง ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในพุทธสังคามวงศ์สูตร ว่า “ผู้ช้าย่อมได้รับการฆ่าตอบ ผู้ชนะ ย่อมได้รับการชนะตอบ ผู้ต่ำย่อมได้รับการต่ำตอบ และผู้ซึ่งเคียดย่อมได้รับความซึ่งเคียดตอบ ฉะนั้น เพราะความหมุนกลับแห่งกรรม ผู้แย้งซึ่งนั้น ย่อมถูกเขาแย้งซึ่ง” แต่ถ้าคนในครอบครัวรักษาศีล ไม่เปื่อยเปื่อยซึ่งกันและกัน ครอบครัวหรือสังคมนั้นย่อมมีความสุขเรียบร้อย ไม่เกิดความวุ่นวาย การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๔ เป็นวัตถุประสงค์สำหรับป้องกันความทุกข์ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นในภพชาติเบื้องหน้า เพราะการไม่รักษาศีล ย่อมเป็นเหตุให้ไปสู่อบายภูมิ และหากเกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้งก็จะมีอายุสั้น เป็นผู้ที่ไม่สมประกอบ ร่างกายพิกลพิการ เจ็บไข้ได้ป่วยอยู่เป็นประจำ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งความทุกข์ทั้งสิ้น การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อป้องกันความทุกข์ในภพชาติเบื้องหน้าอย่างนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๕ การรักษาศีล เป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรม คือ สมาธิ และปัญญา โดยสมาธิจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยศีลที่บริสุทธิ์เป็นพื้นฐานหากไม่มีศีล สมาธิก็เกิดไม่ได้ เพราะศีลเป็นเครื่องช่วยควบคุมกายกับวาจา ในขณะที่สมาธิเป็นเครื่องช่วยควบคุมใจ ดังนั้น เมื่อกายกับวาจาไม่สงบ ใจก็ยากที่จะสงบได้เมื่อใจไม่สงบแล้ว สมาธิก็ยากที่จะเกิด และเมื่อสมาธิไม่เกิด ปัญญารู้แจ้งในเรื่องความจริงของชีวิตก็ย่อมไม่เกิดขึ้น เมื่อไม่มีปัญญา ก็ไม่สามารถกำจัดกิเลสอาสวะ บรรลุธรรม ผลนิพพานได้ เมื่อไม่สามารถบรรลุธรรม ผล นิพพาน ก็ต้องประสบกับความทุกข์ ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร แต่เมื่อรักษาศีลได้เป็นอย่างดีสมาธิเกิดขึ้นได้ และเมื่อสมาธิเกิด ปัญญาก็เกิดตามมา เมื่อปัญญาเกิด ก็สามารถกำจัดกิเลสอาสวะ และบรรลุธรรมผลนิพพานได้ ดังนั้น การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง คือ “พระนิพพาน”

๔.๑.๓ ศีล ๕ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์

การพัฒนาปัญญา หมายถึง การพัฒนาตนให้มีความฉลาด มีสติปัญญา ในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ซักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเรียกว่าองค์ประกอบภายนอกที่ดี

ต้นกำเนิดคำสอนเรื่องศีลมีปรากฏในอัครคัมภีร์สูตร แสดงเรื่องเล่าเกี่ยวกับมนุษย์ในยุคต้นๆ สังคมมีความสุขสงบเรียบร้อย เมื่อความไม่รู้จักรู้พอของมนุษย์ประกอบกับอาหารที่ใช้ดำรงชีพเริ่มหายาก ทำให้เริ่มมีการกักตุนเสบียงอาหาร ปัญหาการเบียดเบียนกันของมนุษย์จึงเริ่มขึ้นจากพฤติกรรมการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เป็นเหตุให้เกิดการครหาต่อว่า และมีการพูดเท็จเกิดขึ้น ในที่สุดถึงขั้นใช้อาวุธทำร้ายกัน ปัญหาการเบียดเบียนกันของมนุษย์ทำให้สังคมเดือดร้อนและวุ่นวาย มนุษย์จึงได้เริ่มแก้ปัญหาด้วยการหาผู้นำที่มีความประพฤติน่ายกย่อง คอยเตือนผู้ที่ประพฤติบาป ทำกรรมชั่ว และทำการขับไล่ออกจากกลุ่ม ศีล จึงถูกนำมาเป็นเครื่องกำหนดกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม

เพื่อให้สังคมนั้นเกิดความสงบสุขเรียบร้อย^๙ วรรณกะษัตริย์กำเนิดขึ้นเป็นวรรณะแรก จากนั้นวรรณะอื่นๆ เริ่มตามมา พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์มิได้อยู่ที่กำเนิดตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ แต่คุณค่าของมนุษย์นั้นอยู่ที่การกระทำของตนที่จะไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการจัดระเบียบสังคมให้ไม่เบียดเบียนกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านปัญญานั้น หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจต่อสรรพสิ่งที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง และสัมพันธ์ด้วย ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ เพื่อป้องกันความเสียหาย และเพิ่มปัญญาให้กองงาม เจริญก้าวหน้า มีวิจารณ์ญาณโดยใช้หลักเกณฑ์ของพุทธธรรมเข้าไปตัดสิน และกำกับอันจะช่วยให้เกิดความฉลาดในการแก้ปัญหาสำหรับการดำเนินชีวิตของตนและสังคม^{๑๐} ความสัมพันธ์ระหว่างศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยต่อเนื่องกันให้เกิดการพัฒนาที่เจริญก้าวหน้า เกิดผลดีทั้งแก่ตนและคนอื่น จัดเป็นบุญที่พึงให้เกิดมีขึ้น ดังความตอนหนึ่งว่า เมื่อสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ว่า การตั้งจิตสมาทาน คือ ถือนำเพื่อปฏิบัติ เช่น รักษากาย วาจาของตนให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่ก่อเวรภัยใด ๆ ให้เกิดขึ้น ความสุขสบายย่อมมีทั้งแก่ตน ทั้งแก่คนอื่น การสำรวมระวังใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน ไปในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งกิเลส แต่ให้จิตมั่นคงอยู่ในอารมณ์ของสมาธิแทน และนำปัญญาให้รู้เท่าทันกิเลสและกองทุกข์ ระวังตั้งใจไม่ให้ถูกกิเลส คือ โลภ โกรธ หลง มาเป็นนาย อยู่เหนือจิตใจ ก็นับว่า เป็นการฝังขุมทรัพย์ คือ บุญ เพื่อก้าวไปสู่ความสุขในอนาคตข้างหน้า^{๑๑}

๔.๑.๔ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าววิเคราะห์หามามากมายในเบื้องต้นนั้น ปรากฏว่าหลักจริยศาสตร์เบื้องต้นสามารถส่งผลให้ผู้ถือปฏิบัติตาม ประสบกับความมั่นคงในชีวิต การเป็นอยู่ที่สุขสบาย เนื่องจากผู้คนที่ทั้งหลายมีแต่ความรัก ความสมัครสมานสามัคคีให้แก่กันและกัน ดังนั้น ประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงสร้างสรรค์ให้คนในชุมชนอยู่เพื่อเกื้อกูลกัน จึงส่งผลให้ได้รับอานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ดังนี้

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์

ผู้รักษาศีลย่อมเป็นผู้มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีร่างกายสูงใหญ่สมส่วนมีความแคล่วคล่องว่องไว มีความเข้มซ้อย มีความอ่อนโยน มีความเก๋วกล้า มีวาจาสละสลวย เป็นที่รักของชาวโลก พวกพ้องบริวารไม่แตกแยกกัน ไม่ตายเพราะถูกผู้อื่นทำร้าย มีพวกพ้องบริวารมาก มีรูปงาม (มีผิวพรรณงาม) มีโรคน้อยมีอายุยืน

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๒ เว้นจากการลักทรัพย์

ผู้รักษาศีลข้อนี้ย่อมมีความมั่งคั่ง มีโภคะมากมาย ได้โภคะที่ตนปรารถนารวดเร็วทันใจ เป็นคนเยี่ยมยอดของโลก มีความเป็นอยู่สุขสบาย

^๙สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐}สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยันต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภอบุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๓ เว้นจากการประพฤติดิในกาม

ผู้รักษาศีลข้อนี้ย่อมไม่มีศัตรู คู่อฆาต เป็นที่รักของคนทั้งหลาย ได้ลาภสิ่งของ หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข พ้นจากภัยในอบายภูมิ เป็นที่รักของสตรีและบุรุษ ไม่ต้องหวาดระแวงเป็นคนไม่มีภัย ไม่พลัดพรากจากคนและของรัก

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๔ เว้นจากการพุดมสา

ผู้รักษาศีลข้อนี้ย่อมเป็นคนพูดจาไพเราะ ศักดิ์สิทธิ์ มีบริวารคนเป็นผู้วางใจไม่พุ้งซ่าน มีความมั่นคง ไม่หวั่นไหว มีคำพูดที่คนเชื่อถือ

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัย

ผู้รักษาศีลข้อนี้ย่อมมีปฏิภาณในการงานที่ควรทำ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีสติมั่นคงอยู่เสมอ ไม่เป็นคนขี้เมา เป็นคนมีความรู้ เป็นคนไม่ประมาท ไม่เป็นคนขี้ริษยาเป็นคนพูดคำสัตย์ เป็นคนเสียสละ เป็นคนมีศีล เป็นคนมีปัญญาแตกฉานเป็นคนกตัญญู เป็นผู้ฉลาดรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์

จะเห็นได้ว่า การรักษาศีล ๕ มิได้จำกัดเฉพาะคณะสงฆ์หรือผู้ถือศีลเท่านั้น แต่เป็นศีล ๕ ของคนทุกคน ทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท โดยอาจมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตภายใต้หลักศีล ๕ ดังนี้

- ๑) หลักประกันความมั่นคงของชีวิต คือ ไม่มั่วร้ายทำลายผู้อื่น
- ๒) หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน คือ ไม่ทุจริตคดโกง ไม่มัวเมาไม่ละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่น
- ๓) หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ไม่ละเมิดต่อจริยธรรมทางเพศ
- ๔) หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ ไม่กล่าวถ้อยคำที่ปราศจากสติและขาดความรับผิดชอบ อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคม
- ๕) หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ คือ การไม่ดื่ม ไม่เสพสิ่งของมีนเมาและสิ่งเสพติดทุกชนิด

การนำหลักศีล ๕ มาเป็นหลักในการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ที่เป็นผู้แสดงออกมาทางพฤติกรรมที่ดี ทางกาย วาจา และใจ นั้น ยังเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรม และคุณงามความดี ยังรู้จักรับผิดชอบชั่วดีอยู่บ้าง คือ ยังเป็นผู้ที่ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีหิริโอตตปเป และเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ โดยใช้สติปัญญาตัดสินใจปัญหาต่างๆ มากกว่าการใช้อารมณ์ หรือกิเลสตัณหาต่างๆ เป็นตัวตัดสินใจในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ก็คือการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกมาทาง กาย วาจา และใจ ให้มีคุณธรรม และศีลธรรมต่อกันที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป

๔.๒ วิเคราะห์การเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน รวมทั้งประเทศอื่นๆ หลายประเทศในทุกภูมิภาคของโลก ไม่มีปัญหาใดร้ายแรงเท่า หรือเหนือกว่าปัญหาเรื่องวิกฤติทางคุณธรรม จริยธรรม หรือศีลธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม ถ้ารัฐไม่พัฒนาคนในสังคมประเทศชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรม หรือศีลธรรมเป็นลำดับแรกแล้ว การพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้าน

การเมืองการปกครอง ก็ไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร^{๑๒} เมื่อเป็นเช่นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำศีล ๕ มาประยุกต์ใช้เพื่อการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ให้อยู่ดี มีสุข หรือ มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามนโยบายของรัฐบาล^{๑๓} ดังนั้น ศีล ๕ เพื่อการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้กับศีลแต่ละข้อ ดังนี้

๔.๒.๑ การประยุกต์ศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมปาณาติบาต

การประยุกต์ศีลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านปาณาติบาต ซึ่งเป็นการแสดงออกทางกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๑ คือ ปาณาติบาต เวรมณี หมายถึง เจตนาถว้นจากการฆ่าสัตว์ ถือเป็นการทำลายชีวิตของสัตว์ให้ตกลงไป กล่าวว่าการประพาศิณในศีลข้อนี้ มีกิเลสตัวหลักที่คอยบงการก็คือ โทสะ (ความโกรธ) คือ ความไม่พอใจในสัตว์ที่ถูกฆ่า กิเลสตัวรอง คือ โลภะ (ความโลภ)^{๑๔} เพราะบางคนฆ่าสัตว์เนื่องจากความโลภเข้าครอบงำ เช่น อยากได้เงินฆ่าจ้าง หรือต้องการสัตว์นั้นมาเป็นอาหาร ความหวงแหนในทรัพย์สินสมบัติของตนจึงได้ฆ่าสัตว์เพื่อปกป้องทรัพย์สินนั้น เพื่อให้คนยอมรับในความกล้าหาญหรือเพื่อลาภยศที่จะตามมาจึงฆ่าสัตว์ให้คนเห็น หรือยังอาจมีสาเหตุมาจากกิเลสที่เป็นบริวารของโทสะหรือโลภะอีกด้วย เช่น ความพยาบาท ความริษยา ความตระหนี่

การประพาศิณในศีลข้อนี้ จะเกิดมาจากกิเลสตัวใดที่คอยบงการก็ตาม เพื่อให้ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนต่อชีวิตร่างกายของผู้อื่น ต้องมีความสำรวมระวัง รู้เท่าทันต่อกระแสกิเลสที่อยู่ในจิตใจของตนเองเป็นสำคัญ^{๑๕} โดยอาศัยเจตนาเป็นที่ตั้ง มีความจงใจเป็นเครื่องถ่วงด้วยองค์ ๕ ประการของศีลข้อ ๑ ปาณาติบาต มิให้ความชั่วที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ คือ

(๑) สัตว์นั้นมีชีวิต คือ ทารกนั้นมีชีวิต

(๒) ให้รู้ว่สัตว์นั้นมีชีวิต (ทารกนั้นมีชีวิตอยู่ในครรภ์)

(๓) เมื่อมีการคิดจะฆ่าสัตว์ (คิดจะทำแท้ง) ก็มีเจตนาถว้นเสียได้

(๔) ไม่ทำความเพียรให้เกิดขึ้น เช่น การขับด้วยยา การขูดรีดทารกกออกจากมดลูก เป็นต้น และ

(๕) สัตว์หรือเด็กในครรภ์ ก็จะไม่ตายลงไป หรือตกลงลงไป โดยมีเจตนารักษากาย วาจา และใจ ไม่ให้ประพาศิณล่วงละเมิดในศีล

ดังมีพุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “ปาณาติบาต เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เจตนาถว้นจากปาณาติบาต เป็นสิ่งที่เป็นธรรม บาปอกุศลธรรมเป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะปาณาติบาตเป็นปัจจัย เป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนกุศลธรรมเป็นอันมากที่ถึงความเจริญเต็มที่เพราะเจตนาถว้นจากปาณาติบาตเป็น

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ โมทะจิต, นายกอบต.โพนข้า อำเภอมือเมือง จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายวิญญูพงศ์ ผู้มีสัตย์, รองปลัดเทศบาลตำบลเมืองจันทร์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕}สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภอยุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

ปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์”^{๑๖} การงดเว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์ให้ตกลง หมายรวมถึง การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การทรมานสัตว์ การผจญสัตว์ การทรมานสัตว์ กักขังหน่วงเหนี่ยวให้หมดอิสรภาพ^{๑๗} ในทางปฏิบัติจึงแบ่งออกดังนี้ คือ งดเว้นจากการทำด้วยตนเอง การใช้ให้คนอื่นทำการ แสดงการยกย่องสรรเสริญคนที่ประทุษร้ายต่อสัตว์^{๑๘} ดังนั้น เมื่อมีเจตนาความงดเว้นไม่คิดล่วงละเมิดทางกายวาจา และใจ ความชั่วที่เกิดขึ้น คือ การฆ่าสัตว์ การทำแท้ง หรือความประพฤตินี้ไม่ดีต่างๆ ย่อมจะสงบระงับ สามารถประเมินตนเองได้ว่าเป็นผู้มีจิตใจอย่างไร

ผลการประยุกต์ศีลด้านการพัฒนาปณาดิบาท

เมื่อบุคคลลู่อ่านางแห่งความไม่ดีมีความประพฤติอยู่ในศีลที่ ๑ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การทำแท้ง โดยอาศัยเจตนาความงดเว้น ความไม่ก้าวล่วงทางกาย วาจา และใจ รักษาความเป็นปกติของตนเองไว้ได้ จากความชั่วต่างๆ เป็นผู้ขัดเกลาตนเองด้วยศีล มีจิตใจที่ประกอบด้วย ความเมตตา กรุณา มีหิริ โอตตัปปะ มีความซื่อสัตย์สุจริตธรรมมีขึ้นในจิตใจ มีจิตอันแผ่ไมตรีต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๙} พฤติกรรมของบุคคลก็สูงขึ้นได้ ด้วยมีศีลธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ดี คือ การทำแท้ง การทำร้ายผู้อื่น การฆาตกรรมต่างๆ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จะไม่เกิดขึ้นในอนาคตได้ในที่สุด^{๒๐} ในสังคมใดก็ตามที่บุคคลมีความเมตตากรุณาน้อย สังคมย่อมจะมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความทุกข์ยากการกดขี่ข่มเหงรังแกซึ่งกันและกัน การดำเนินชีวิตย่อมจะได้รับทุกข์ตลอดไป แต่หากสังคมใดก็ตามที่บุคคลมีความเมตตากรุณามาก ความสุขก็จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และอนาคต^{๒๑} กล่าวคือ

- (๑) ทำให้เป็นผู้มีเมตตาธรรมไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน
- (๒) ย่อมมีชีวิตที่ปลอดภัยไม่ต้องหวาดระแวงกันและกัน
- (๓) การประกอบกิจการงานและประพฤตินั้นได้สะดวก
- (๔) เป็นพื้นฐานให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน
- (๕) ย่อมอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข
- (๖) ทำให้จิตใจเยือกเย็น ยับยั้งโทสะ และความพยาบาท และ
- (๗) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้

^{๑๖} อ.จตุตถก. (ไทย) ๒๔/๑๗๓/๓๑๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยันต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูพิบูลธรรมาภิรัต, เจ้าอาวาสวัดใต้ อำเภอราชประสงค์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายวิฑิต กตะศิลา, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอราชประสงค์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

๔.๒.๒ การประยุกต์ศิลป์ ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านอหิณนาทาน

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๒ อหิณนาทานา เวรมณี คือ เจตนางดเว้น จากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยการลักขโมย ฉ้อโกง ฉก ชิง วัง ราว หลอกหลวง ปลอม ยักยอกสับเปลี่ยน เป็นต้น^{๒๒} กล่าวว่า การประพฤติดังในศีลข้อนี้ มีกิเลสตัวหลักที่คอยบงการ คือ โลภะ เป็นความอยากได้ในทรัพย์สินนั้น กิเลสตัวรอง คือ โทสะ เช่น บางคนลักทรัพย์เพราะความโกรธในตัวเจ้าของทรัพย์สินนั้นทั้งที่ความจริงแล้วไม่ได้อยากได้ทรัพย์สินสิ่งของนั้นเลย เป็นต้น และสาเหตุจากกิเลสที่เป็นบริวาร เช่น ความพยายาบาท ความอิจฉาริษยา ความแค้นดี เป็นต้น

ไม่ว่ากิเลสตัวใดคอยบงการ เพื่อมิให้มีการละเมิดการกระทำที่ผิดศีลข้อนี้ เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านั้น เพื่อ ละ เลิก เว้น ได้ในที่สุด ศีลจึงเป็นพื้นฐานให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง เบาบางลงได้ก็โดยอาศัยเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นและมีให้ความประพฤตินั้นเกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ คือ การรู้เท่าทันต่อกระแสจิตใจของตนเองเป็นสำคัญ โดยอาศัยองค์ ๕ ประการของศีล อหิณนาทาน คือ

(๑) ทรัพย์นั้นมีเจ้าของ

(๒) ตนต้องรู้ว่ามีเจ้าของหวงแหน

(๓) จิตคิดจะลักทรัพย์นั้น ก็เว้นเสียอย่าให้เกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง รู้จักหักห้ามจิตใจของตนเอง

(๔) ไม่ทำความเพียรเพื่อลักขโมย ให้เกิดขึ้นทางกาย วาจา

(๕) ได้ของสิ่งนั้นมาด้วยความเพียร เมื่อรู้เท่าทันต่อกาย วาจา และจิตใจ ของตนเองเป็นสำคัญ ความประพฤติความชั่วต่างๆ มีการลักทรัพย์ ย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะอาศัยเจตนาเป็นที่ตั้ง มีขันติอดทนต่อกิเลสได้ ความชั่วต่างๆ ย่อมสงบระงับได้

ผลการประยุกต์ศีลอหิณนาทาน (การลักทรัพย์)

การประพฤติดังในศีลข้อที่ ๒ คือ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ฉก ชิง วัง ราว ยักยอกสับเปลี่ยน เป็นต้น เป็นความประพฤติที่เป็นปกติทางกาย วาจา และใจ คือ โดยอาศัยความตั้งใจรักษาปกติของตนเองไว้ได้ ย่อมเป็นความประพฤติที่มีระเบียบวินัย มีการดำเนินชีวิตโดยสุจริตธรรมโดยอาศัยการเลี้ยงชีพชอบประกอบด้วยสัมมาชีวะ คือ อาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น^{๒๓} แต่ให้เป็นผู้เพียรพยายามฝึกฝนฝึกทักษะของตนเองในการประกอบอาชีพให้ถูกต้อง เป็นผู้ที่ฉลาด รู้จักการอุปโภค บริโภคที่ถูกต้อง รู้จักศึกษาฝึกฝนวิชาการอันทันสมัยและเทคโนโลยีใหม่ๆ สังคมก็จะหมดไปจากพฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งหลาย และการประพฤติดังในศีลข้อที่ ๒ นี้ จะไม่เกิดขึ้นในอนาคต^{๒๔} และศีลข้อนี้ย่อมได้รับความสุขจากการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน คือ

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสัญญา พลคำ, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายนคร เมืองจันทร์, นักวิชาการศึกษาเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ธันวาคม ๒๕๕๙.

- (๑) ย่อมเป็นผู้มีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริต
- (๒) มีความรักเกียรติศักดิ์ศรีของตน
- (๓) เป็นผู้ที่เคารพกรรมสิทธิ์สิทธิของผู้อื่น
- (๔) เกิดความมั่นใจมั่นคงในทรัพย์สินของตนเอง ไม่หวาดระแวงและกังวล
- (๕) ย่อมอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข
- (๖) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบันและอนาคต

๔.๒.๓ การประยุกต์ศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านกาเมสุมิฉฉาจาร (ประพตติผิตในกาม)

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๓ คือ กาเมสุมิฉฉาจาร เวรมณี หมายถึง ผู้ปฏิบัติต้องไม่ประพตติผิตทางด้านคู่ครองของคนอื่นไม่เบียดเบียนหญิงหรือชายอื่น ที่เขาไม่ใช่สามี หรือภรรยาของตน กล่าวว่สาเหตุที่ผิตในศีลข้อนี้ เพราะมีกิเลสตัวหลักที่คอยบงการ คือ โลภะ คือ ความยินดี พอใจ ในหญิงหรือชายนั้น ส่วนกิเลสตัวรอง คือ โทสะ เช่น เมื่อคนประพตติผิตในกามเพราะความโกรธในคู่ครองของตน จึงทำเพื่อประชดหรือโกรธในผู้ที่หวงแหนคนที่เราประพตติผิตด้วย หรืออาจจะโกรธในตัวที่เราล่วงเกินก็ได้ จึงทำการล่วงเกินเพื่อให้คนนั้นเจ็บใจ หรือเป็นเพราะอารมณ์ไม่ดีจึงประพตติผิตในกาม จึงประพตติผิตในกามเพื่อระบายความเครียดฯ และสาเหตุที่เป็นตัวบริวาร เช่น ความพยายาม ความอิจฉาริษยา ทำไปเพื่อความอื้อวด ความแ่งดี เป็นต้น^{๒๕}

ไม่ว่าจะมีกิเลสตัวใดคอยบงการการกระทำชีวิตให้ถึงกับหายนะไป เพื่อมิให้เป็นการล่วงละเมิดในศีลข้อนี้ จนถึงทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน หักหาญน้ำใจกันและกัน จำต้องเป็นผู้รู้เท่าทันต่อจิตใจ เป็นผู้สำรวมระวัง สำรวมตัวเองเพื่อมิให้กระทำเกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ^{๒๖} โดยมีเจตนางดเว้นจากการประพตติผิตด้วยองค์ ๔ ประการของศีล กามเมสุมิฉฉาจาร คือ

- (๑) หญิงที่ต้องห้าม
- (๒) จิตคิดจะเสพ เมื่อมีการคิดจะเสพ ก็มีเจตนางดเว้น และพยายามหักห้ามใจของตนเองเสียได้
- (๓) ไม่ประกอบกรเสพให้เกิดขึ้น ทางกาย และวาจา การพูดทะโลม เป็นต้น
- (๔) ไม่ทำให้มรรคจรดกันดำเนินไปในทางกาย

การงดเว้นจากการประพตติผิตในทางกาม ได้แก่ การงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ กับสตรีหรือบุรุษอื่นนอกจากสามีภรรยาของตน ในทางปฏิบัติท่านกำหนดไว้ คือ ไม่ล่วงเกินในภรรยาสามีของคนอื่นด้วยตน ไม่ใช่ในคนอื่นทำเช่นนั้น ไม่ยกย่องสรรเสริญคนเจ้าชู้ มีความจงรักภักดีในสามี และเชื่อตรงต่อภรรยาจนมีความสำรวมระวังในทางกามทั้งหลาย เป็นผู้สำรวมระวัง ทางกาย วาจา และใจ ย่อมเกิดความสงบสันติ ไม่เกิดความแตกร้างในสถานบันครอบครัว และป้องกันการอย่าร้าง^{๒๗} เป็นผู้มีความสำรวมในกามคุณไม่ให้เกินขอบเขต ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้มนุษย์ไม่หมกมุ่นอยู่ในกามคุณจนถึงขั้น

^{๒๕}สัมภาษณ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖}สัมภาษณ นายวีระศักดิ์ สุขานิสกุล, เลขานุการนายกเทศมนตรี เมืองคงราศีไศล, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗}สัมภาษณ นางช่อทิพย์ ทารบุรุษ, พัฒนาชุมชนปฏิบัติการ อบต. หัวเสือ อำเภอบุซันธุ์, ๗ มกราคม

ทำลายน้ำใจผู้อื่น เป็นเหตุให้คู่ครองมีความซื่อสัตย์ต่อสามี ต่อภรรยาของตน ไม่ประพฤตินอกใจ คู่ครองของตนเอง

ผลการประยุกต์ศีลกามเมสุมิจฉาจาร (การประพฤติผิดในกาม)

เมื่อบุคคลประพฤติอยู่ในศีลข้อที่ ๓ คือ การไม่ประพฤติผิดในกาม เป็นความประพฤติปกติทางกาย วาจา และใจ โดยอาศัยความตั้งใจรักษาปกติของตนเองไว้ได้ อันเป็นหลักปฏิบัติไม่ทำให้เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น และการดำเนินชีวิตมีความยินดีในคู่ครองของตนเอง และรู้จักยับยั้งชั่งใจ ควบคุมใจของตนเองในเรื่องของกามารมณ์ ให้รู้จักบำเพ็ญสทธารสันโดษ ผิดใจตนเองอยู่เสมอ เพื่อมิให้จิตใจใคร่ไปในกามารมณ์จนเป็นที่ตั้งแห่งความประพฤติในทางที่ชั่ว สถาบันของครอบครัวย่อมมีความสุข และการประพฤติผิดในศีลข้อนี้จะไม่เกิดขึ้นในอนาคต และการดำเนินชีวิตย่อมได้รับความสงบสุขสันติในปัจจุบัน^{๒๘} กล่าวคือ

(๑) เกิดความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้

(๒) ย่อมให้เคารพในสิทธิความเป็นสามีภรรยาของกันและกัน

(๓) ไม่เกิดการหย่าร้าง การแตกร้างภายในครอบครัว

(๔) สามารถสร้างความมั่นคง และความอบอุ่นภายในครอบครัว (๕) ย่อมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ

(๖) กำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบันและอนาคต

๔.๒.๔ การประยุกต์ศีล ๕ เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมด้านมุสาวาท (การพูดเท็จ)

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๔ คือ มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง ผู้ประพฤติปฏิบัติต้องมีเจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ สรรวมระวางในวาจา งดเว้นจากวจีทุจริต เว้นจากการพูดเท็จ ซึ่งกล่าวว่าการประพฤติผิดในศีลข้อนี้ มีกิเลสตัวบงการ อาจเป็นโลภะ หรือโทสะ ก็ได้ เช่น บางคนคนโกหกหลอกลวง หรือเพราะอยากได้ทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของตน บางคนโกหกเพราะความโกรธ เลยกโกหกเพื่อให้คนที่ตนโกรธนั้นเดือดร้อน หรือได้รับความเสียหาย บ้างก็โกหกเพราะกลัวความผิด หรือกลัวความเดือดร้อนที่จะตามมาหาจึงพูดความไม่จริงออกไปลาฯ หรือ สาเหตุจากกิเลสที่เป็นบริวาร เช่น ความพยายาบท ความอิจฉาริษยา ความตระหนี่ ความโอ้อวด ความแข่งดี เป็นต้น^{๒๙}

ไม่ว่าจะมีกิเลสตัวใดคอยบงการให้เกิดการประพฤติผิดในศีล จนถึงทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน เพื่อให้เป็นการล่วงละเมิดในศีลข้อนี้ จำต้องเป็นผู้สรวมระวางมิให้การ พูดปด พูดเท็จ (รวมทั้งที่มาในกุศลกรรมบถ คือ พูดเพื่อเจ้า ส่อเสียด คำหยาบ) ให้เกิดขึ้นก็อาศัยเจตนางดเว้นโดยมีองค์ประกอบเป็นเครื่องเว้น มีดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ไม่พูดเท็จ หรือพูดปด คือ ผู้ปฏิบัติต้องไม่กล่าวสิ่งที่แตกต่างไปจากความจริง มีองค์ ๔ ประการ คือ (๑) จะไม่พูดเรื่องที่พูดไม่ตรงกับความเป็นจริง (๒) มีจิตคิดอยากจะทำ (๓) พยายามหาโอกาสจะพูด และ (๔) ผู้ฟังเข้าใจอย่างของผู้พูดบอก

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูพิบูลธรรมาภิรัต, เจ้าอาวาสวัดใต้ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

(๒) ไม่พูดส่อเสียด คือ ผู้ประพฤติดุปฏิบัติไม่ควรพูดคำที่ทำให้เขาแตกแยกกันมีองค์ ๔ ประการ คือ (๑) มีผู้ที่จะถูกกล่าวหาทำลาย (๒) มีความตั้งใจพูดให้เขาแตกแยกกัน (๓) มีความพยายามพูดหลายครั้งหรือใช้เล่ห์เพทุบายต่างๆ และ (๔) ผู้ฟังเข้าตามที่ถูกพูดบอก

(๓) ไม่พูดคำหยาบ คือ ผู้ปฏิบัติไม่ควรพูดคำหยาบ คำกระด้าง คำประทุษร้าย มีองค์ ๓ ประการ คือ (๑) มีผู้ที่ถูกด่า (๒) มีจิตคิดโกรธขัดเคือง และ (๓) ออกปากด่า

(๔) คำเพ้อเจ้อ คือ ผู้ปฏิบัติไม่ควรพูดคำไร้สาระ จะมีผู้ฟังหรือไม่มีผู้ฟังก็ตาม มีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ (๑) พูดเรื่องไม่มีประโยชน์ (๒) ออกปากพูด^{๓๐}

การงดเว้นจากการพูดคำเท็จ คือ คำไม่จริง อำพราง โดยพูดเฉพาะคำสัตย์คำจริง คำจริงนั้น ท่านเรียกว่า อริยโฆหาร คือ พูดไปตามที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มาอย่างใดก็พูดไปอย่างนั้น หากไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้ทราบ ไม่ได้รู้ก็ปฏิเสธไป โดยไม่พูดขยายเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก ด้วยอำนาจความรักความชักต้อนคนที่ตนพูดถึง นอกจากจะไม่พูดเท็จด้วยตนเองแล้ว ก็จะต้องไม่สนับสนุนให้คนอื่นพูด ไม่ยกย่องสรรเสริญคนพูดเท็จ จนดำรงอยู่ในสัจจวาจาอย่างมั่นคง รวมทั้งสำรวมในปัญญาวาจา เวรณี คือ เว้นจากคำพูดส่อเสียด และสัมผัสปลาปา เวรณี คือ การพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล และผรุสวาจา เวรณี คือ งดเว้นจากการพูดคำหยาบ เพราะคำหยาบคายเป็นคำพูดด้วยความโกรธ ความริษยา ความเบียดเบียน มุ่งให้เกิดความพิบัติเสื่อมเสีย ไม่สบายใจ แก่คนที่ตนพูดด้วย

ผลการประยุกต์ศีลมุสาวาท (การพูดเท็จ)

เมื่อบุคคลปฏิบัติอยู่ตามหลักศีล มุสาวาทา เวรณี คือ การไม่ประพฤติดุในการพูดเท็จ การไม่พูดโกหก (รวมทั้งในกุศลกรรมบถ) คือ การพูดไม่คำหยาบ การไม่พูดส่อเสียดและการพูดเพ้อเจ้อ โดยอาศัยเจตนาเป็นנדเว้น มีความไม่ก้าวล่วงทางวาจาเป็นที่ตั้ง เป็นผู้สำรวมคำพูด อันเป็นหลักปฏิบัติให้อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกันในทางคำพูด^{๓๑} มีท่านผู้รู้นักปราชญ์ทั้งหลาย มักจะเตือนผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องกันด้วยความหวังดีเสมอมาว่า ให้คิดก่อนพูด คือ เตือนให้มีสติ เพราะว่า ก่อนพูดเราเป็นนายของคำพูด แต่ถ้าพูดไปแล้วคำพูดจะเป็นนายเรา พูดดี ก็ดีไป แต่ถ้าพูดไม่ดี ผลตามมาจะตรงกันข้าม ก่อนพูดเราควรพิจารณาเสียก่อนว่า คำพูดที่จะพูดนั้นเป็นประโยชน์ มีดี มีเสียอย่างไรบ้าง ถ้าเห็นว่าจะได้รับผลไม่ดี การดำเนินชีวิตในสังคมย่อมมีความสุข กล่าวคือ

- (๑) ย่อมมีความซื่อสัตย์ความจริงใจไว้วางใจกันต่อกันในสังคม
- (๒) ย่อมได้รับความรักความสามัคคีในหมู่คณะ
- (๓) ย่อมป้องกันผลประโยชน์ของกันและกัน
- (๔) ย่อมได้รับวาจาที่ประสานประโยชน์ของกันและกัน ไม่ทำลายกันด้วยคำพูด
- (๕) เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข
- (๖) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งในปัจจุบันและอนาคต

^{๓๐} สนิท ไซยวงศ์คต, ศีล ๕ พาโลกสู่สันติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๙.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายวิฑิต กตะศิลา, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

๔.๒.๕ การประยุกต์ศิลป์ ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านสุราเมรัย (การเสพสุราเมรัย)

การปฏิบัติต่อศีลข้อที่ ๕ คือ สุราเมรัยมีขะปะมาทัฏฐานา เวมณิ หมายถึง การงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย คือ ผู้ปฏิบัติต้องไม่ประพฤติดังกล่าวด้านการดื่ม หรือเสพสุราเมรัยและสิ่งเสพติดทั้งหลาย เช่น ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอ้ กัญชา เป็นต้น การประพฤติดังกล่าวในศีลข้อที่ ๕ นี้ กล่าวว่ามีกิเลสที่คอยบังการ คือ โลภะ ความปรารถนาเพลิดเพลินยินดีอันเกิดจากการดื่มหรือเสพนั่น กิเลสตัวรองคือ โทสะ เช่น บางคนดื่มน้ำเมาหรือเสพสิ่งเสพติด เพราะความเครียดความกังวลใจ ความทุกข์จากความผิดหวัง^{๓๒} เป็นต้น

ไม่ว่าจะเกิดมาจากกิเลสตัวใดที่คอยบังการ เพื่อไม่ให้พฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้เกิดขึ้น ละ เลิก เว้น การสูบ ฉีดสิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือ ยาเสพติดทุกประเภท อันเป็นเหตุที่ตั้งให้เกิดความประมาทและขาดสติสามารถทำให้การละเมิดศีลข้ออื่นๆ ตามมา เพื่อมิให้กระทำเกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยมีเจตนางดเว้นจากการประพฤติดังของค์ ๔ ประการของศีลสุราเมรัย คือ

- (๑) น้ำเมาเป็นสิ่งเสพติดทั้งหลาย
- (๒) มีจิตคิดจะดื่ม จะเสพก็มีเจตนางดเว้นเสีย
- (๓) มีความเพียรพยายามที่จะไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา และใจ
- (๔) ไม่ทำให้น้ำเมา สิ่งเสพติดทั้งหลายก้าวล่วงลำคอไป

การงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย มาตรฐานการกำหนดความผิดอย่างต่ำไว้ด้วยเมรัย เพราะฉะนั้น อะไรก็ตามที่มีแอลกอฮอล์ระดับเมรัยขึ้นไป ที่เรียกรวมว่า สิ่งเสพติดให้โทษ ถ้าสูบ เสพ ฉีด ดม ก็ได้ชื่อว่าเป็นการผิดศีลข้อนี้^{๓๓} เรื่องเสพสุราจึงมีองค์ประกอบอยู่ดังนี้ คือ สิ่งนั้นเป็นเครื่องดองของเมา เรารู้ว่าเป็นเครื่องดองของเมาแล้วก็ดื่มเข้าไป สิ่งเหล่านี้เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะตามปกติแล้ว คนจะมีความประมาทอยู่เป็นอันมาก แม้จะไม่ดื่มสุราก็ตาม เมื่อดื่มสุราเข้า การพูด การกระทำที่ขาดสติ ก็จะเพิ่มมากขึ้น^{๓๔} ดังนั้น เมื่อมีเจตนาตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดังกล่าวในศีลข้อที่ ๕ คือ การดื่มสุราเมรัยสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อมิให้ต้องเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้นได้ สามารถควบคุมใจควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ความประมาทพลาดพลั้ง ความมัวเมาเสียสติสัมปชัญญะ ความประพฤติดังกล่าวในศีลข้ออื่นๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น เป็นผู้มีการดำเนินชีวิตที่สำรวมระวัง มีความสงบระงับจากอกุศลทั้งปวง

ผลการประยุกต์ศีลสุราเมรัย (การเสพสุราเมรัย)

เมื่อบุคคลประพฤติอยู่ซึ่งศีลข้อที่ ๕ คือ การไม่ดื่มสุราเมรัย สิ่งเสพติดทั้งหลาย เช่น สุรา ฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอ้ กัญชา เป็นต้น มีศีลเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ เป็นผู้สำรวมระวังตามรักษากายวาจา และใจ ไม่ก้าวล่วงละเมิด ในสิ่งที่ป็นอกุศลธรรม คือ การดื่มสุราเมรัย เป็นผู้มีความไม่ประมาทในการ

^{๓๒}สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓}สัมภาษณ์ นายกิตติศักดิ์ สมบัติคำไร, นายก อบต.หัวเสือ อำเภอขุนขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๔}สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ โมทะจิต, นายก อบต.โพนข่า อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ดำเนินชีวิต^{๓๕} กล่าวคือ เป็นผู้สำรวมระวังด้วยสติสัมปชัญญะ รู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม เป็นผู้เข้าใจ และเลือกสรรเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต การครองชีวิตย่อมประสบความสำเร็จในปัจจุบัน^{๓๖} กล่าวคือ

- (๑) สนับสนุนการรักษาศีลข้ออื่นๆ ให้เกิดมีขึ้น
- (๒) เป็นผู้มีสติรอบคอบสามารถควบคุมใจของตัวเองได้
- (๓) สามารถป้องกันมิให้เกิดการทะเลาะวิวาท และทำร้ายกัน
- (๔) ป้องกันสุขภาพทางกายและจิตมิให้เสื่อม
- (๕) ป้องกันอาชญากรรมมิฉกฉวย และการกระทำทุจริตต่างๆ
- (๖) สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข
- (๗) สามารถกำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบัน และอนาคต

จะเห็นได้ว่า การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวได้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ศีล ๕ จึงเป็นข้อประพฤติข้อปฏิบัติเบื้องต้นที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ และศีลยังเป็นรากฐานให้กุศลธรรมอื่นๆ ตามมา เป็นรากฐานให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม และป้องกันมิให้เกิดพฤติกรรมในด้านที่ไม่ดีและเสียหาย คือ การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พวดเท็จ การดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท โดยอาศัยเจตนาความตั้งใจ ความตั้งใจ เป็นเครื่องจงดเว้น เมื่อบุคคลลู่อ่านางแห่งความไม่ดี เป็นผู้ขัดเกลาจริตนิสัยด้วยศีล ๕ ดังกล่าวแล้ว ความมีเมตตา กรุณา มีความละเอียดรอบคอบ มีหิริ และโอตตปปะ ความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมจะเกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญ ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมที่เกิดจาก อกุศล กิเลสตัณหาต่างๆ หรือทุจริตต่างๆ ที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ เสื่อมถอยไปจึงเป็นเหตุให้พฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ดีงาม กลับเป็นความประพฤติที่ดีงาม และเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเอง กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้น และยังให้เป็นผู้รู้จักตนเอง มีทักษะเรียนรู้เท่าทันต่อกิเลสตัณหา รู้จักในการสำรวจตนเอง และสามารถประเมินตนเอง และรู้จักดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๔.๓ วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

การนำหลักศีล ๕ มาเสริมสร้างการดำรงอยู่ของคนในชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถแสดงออกมาทางพฤติกรรมที่ดี ทางกาย วาจา และใจ กล่าวคือ ยังเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมและคุณงามความดี ยังรู้จักรับผิดชอบชั่วดี คือ ยังเป็นผู้ที่ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต ดังนั้น การเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ก็คือ การพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกมาทาง กาย วาจา และใจ ให้มีคุณธรรม และศีลธรรมที่ดี

^{๓๕}สัมภาษณ์ นายอินทร์ คูคำ, ชาวบ้าน (ปราชญ์) ตำบลเมืองคง อำเภอราชไห้ไล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖}สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

๔.๓.๑ การเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์

การเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้น สามารถสรุปวิเคราะห์จากข้อมูลในเบื้องต้นที่ปรากฏต่อสังคมและชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้

(๑) ด้านการพึ่งพาตนเอง

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ชาวบ้านในกลุ่มตัวอย่าง สามารถนำหลักศีล ๕ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามฐานะของตนที่จะปฏิบัติได้ โดยส่วนใหญ่มุ่งสอนให้รู้จักการให้ทาน ความเสียสละ ทรัพย์ร่างกาย แรงใจต่องานในหมู่บ้านและชุมชน ให้เกิดความรัก สามัคคี สอนให้ชุมชนรู้คุณค่าของการมีศีล ๕^{๓๗} บางคนยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติตามได้ทั้งหมด โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๑ (เว้นจากการประทุษร้ายต่อสัตว์) เนื่องด้วยอาชีพที่ประกอบอยู่เป็นอุปสรรค และศีลข้อที่ ๕ คือ การดื่มสุราในเทศกาลต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น^{๓๘}

บางครั้งความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ทำให้ชาวบ้านไม่ประมาทในการทำความดีตามหลักพุทธจริยศาสตร์ โดยเฉพาะความเชื่อว่า ถ้าทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาแล้ว เมื่อตายไปก็จะไปสู่สุคติโลกสวรรค์ และถ้าทำความชั่ว ขาดศีล ๕ แล้ว ก็จะไปตกนรก ชุมชนส่วนใหญ่จึงชวนชวาย สวดมนต์ไหว้พระอย่างไม่ขาดสายในช่วงเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น

(๒) ด้านหน้าที่ทางครอบครัว

ผลจากวิเคราะห์ พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่ สามารถทำหน้าที่ตามหลักทศ ๖ ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ โดยจะให้ความสำคัญแก่การศึกษาแก่บุตรธิดาเป็นอันดับแรก^{๓๙} อันดับที่สอง คือ การสั่งสอนให้ทำความดี และละเว้นความไม่ดีทั้งปวง ปลุกฝังศีลธรรม จริยธรรมแก่บุตรธิดาตั้งแต่เยาว์วัย แม้ด้านคูครองสามีภรรยา ส่วนใหญ่เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายไป มักจะไม่นิยมแต่งงานใหม่ แต่ถ้าหากหย่าร้างกันมักจะแต่งงานใหม่ เพราะฝ่ายหญิงมักจะมีภาระในการเลี้ยงดูบุตรธิดา ภายหลังการหย่าร้างนั้น^{๔๐}

(๓) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้ริเริ่มฟื้นฟูประเพณีให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และรวบรวมประเพณีที่เคยดำเนินมาแล้วในท้องถิ่นให้กลับมาแสดงบทบาททางด้านวัฒนธรรม^{๔๑} และความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่า ที่ผ่านมาชุมชนได้มีการปฏิบัติ เช่น พิธีกรรม

^{๓๗}สัมภาษณ์ นายอภิชาติ คำผิง, ชาวบ้านบ้านหัวเสือ อำเภอชูนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๘}สัมภาษณ์ นายจินดา เมืองจันทร์, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙}สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระครูพิบูลธรรมาภิรัต, เจ้าอาวาสวัดใต้ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑}สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ เรืองฤทธิ์, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านโนนขา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ และทางด้านศาสนา^{๔๒} เป็นต้น และมีขั้นตอนการดำเนินการมากมาย แต่ในบางครั้งก็ได้ตัดทอน ย่นย่อให้น้อยลงเพื่อสอดคล้องกับเวลาในปัจจุบัน นอกจากจะดำเนินการตาม ประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่แล้ว ยังได้ฟื้นฟูประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีทอดเทียน ในเทศกาลเข้าพรรษา โดยให้วัดทุกวัด ได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ หมุนเวียนกันไป เพื่อตั้งศรัทธา ของชาวบ้านให้เข้ามาปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดความสามัคคีของหมู่คณะ อีกทั้งยังเป็นการสืบสาน ประเพณีให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและมีส่วนร่วม ตลอดจนเห็นความสำคัญในการทำงานร่วมกันใน กลุ่มชาติพันธุ์หรือในเขตชุมชนนั้นๆ^{๔๓}

(๔) ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านปรัชญาทางพระพุทธศาสนา

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า มีการส่งเสริมความรู้ในเรื่องปรัชญา ศาสนา และประเพณี โดย ให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละหมู่บ้านได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นผู้รู้ทั้งปรีชาและปฏิบัติ เป็น นักพัฒนาผู้สามารถที่จะบูรณาการหลักปรัชญาต่างๆ ได้อย่างฉะฉานฉลาด เช่น ปรัชญาประเพณีฮีต ๑๒ (ประเพณี ๑๒ เดือน) ให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน และสามารถรักษาองค์ความรู้เดิมไว้ได้ นอกจากจะมีความแตกฉานทางคตินิยมแล้ว ยังนำความรู้มาบูรณาการกับวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ของตนเองทำให้คนหลายสนใจมากขึ้น

๔.๓.๒ แนวคิดในการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ตามหลักศีล ๕

๑. การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย คือ การดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านร่วมกันรักษาศีล ๕ โดยการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความ เคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน^{๔๔} กล่าวคือ

(๑) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจที่จะเข้าร่วมรักษาศีล ๕

(๒) มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีความรู้สึกนึกคิดและถึงเหตุผลในการเข้าร่วม กันเป็นเครือข่าย มีความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพัน ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

(๓) การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ทุกคนในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากใน การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายในชุมชน^{๔๕}

(๔) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต่างก็ สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน เอาใจใส่ดูแล เอื้ออาทรซึ่งกันและกันทั้งชุมชน^{๔๖}

^{๔๒}สัมภาษณ์ นางสาวปรีดี มะเตือ, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเมืองจันทร์ อำเภอมือเมืองจันทร์ จังหวัด ศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓}สัมภาษณ์ นางสาวศุภรสมิ ธนิยอนมวิสิฐ, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ อบต. โพนข่า อำเภอมือเมือง จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔}สัมภาษณ์ นางสาวบัวพา ศรีด้วง, ผอ.กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อบต. โพนข่า อำเภอมือเมือง จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕}สัมภาษณ์ นายสัญญา พลคำ, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอมือเมือง จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๖}สัมภาษณ์ นายวิญญูพงศ์ ผู้มีสัตย์, รองปลัดเทศบาลตำบลเมืองจันทร์ อำเภอมือเมืองจันทร์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

(๕) มีการเกี่ยวพันพัวพันกัน ระหว่างชุมชนในเครือข่าย เป็นการทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง^{๔๗}

๒. การประชาสัมพันธ์

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ข่าวสารไร้พรมแดน การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกัน และถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการดำรงอยู่ของคนในชุมชนให้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งวัด หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ได้เล็งเห็นความสำคัญและมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเลือกใช้สื่อที่สามารถนำเสนอ และสื่อความหมายที่ต้องการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

การประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมการรักษาศิล ๕ ควรจัดทำในรูปแบบต่างๆ ทุกช่องทาง และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์บางประเภท อาจจำเป็นต้องประสานขอความช่วยเหลือ/สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนเพื่อเผยแพร่สร้างความตระหนักให้ชุมชนในหมู่บ้าน^{๔๘} ได้รับทราบข้อมูลถึงคุณประโยชน์ของการรักษาศิล ๕ การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของวัด หมู่บ้าน และทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการรักษาศิล ๕ เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากสาธารณชน ทั้งจากสาธารณชนภายในและภายนอก กับทั้ง เพื่อส่งต่อความดีงามในหลักธรรมแห่งศิล ๕ ให้กับประชาชนได้มีโอกาสเลือกเดินไปในหนทางที่ถูกต้องดีงามตามความตั้งใจของแต่ละบุคคล^{๔๙}

การประชาสัมพันธ์รณรงค์ในการรักษาศิล ๕ อาจจะกระทำได้ทั้งระยะยาว และระยะสั้น ซึ่งจะต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันกับคณะทีมงานภายในชุมชน มีการวางแผนการใช้เครื่องมือหรือสื่อในการดำเนินงานต่าง ๆ อาจใช้สื่อมวลชน และสื่อต่าง ๆ ช่วยเสริมการดำเนินงานรณรงค์^{๕๐} เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ท้องถิ่น หอกระจายข่าว เสียงตามสายและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของหน่วยงาน ตลอดจนใช้สื่อบุคคล เช่น เจ้าอาวาส พระธรรมวิทยากร ผู้นำชุมชน ที่จะมาร่วมกันประชาสัมพันธ์ถึงคุณค่าของการรักษาศิล ๕^{๕๑} และเป็นต้นแบบที่สำคัญที่ประชาชนในชุมชนจะได้นำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่ดี ตลอดจนเผยแพร่ผ่านทางช่องทาง การประชุมของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กร/บริษัทห้างร้าน/โรงงาน ไปยังกลุ่มพนักงาน/ลูกจ้าง เพื่อนำข่าวสารนี้ไปปฏิบัติ และเผยแพร่ส่งต่อความดีไปสู่ชุมชนนั้น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น^{๕๒}

^{๔๗}สัมภาษณ์ นายธนศักดิ์ วงศ์จอม, รองนายกเทศมนตรีตำบลเมืองคง อำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙

^{๔๘}สัมภาษณ์ นายวิทย์มพงค์ ผู้มีสัตย์, รองปลัดเทศบาลตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๔๙}สัมภาษณ์ นายนคร เมืองจันทร์, นักวิชาการศึกษาเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๐}สัมภาษณ์ นางสาวปรีดี มะเตือ, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๑}สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยันต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๕๒}สัมภาษณ์ นายสัญญา พลคำ, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

๓. ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับต่อสังคม

(๑) เป็นการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน ทำให้วัดเป็นแหล่งบ่มเพาะความดี สามารถธำรงรักษาความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย^{๕๓}

(๒) ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชนภาคสื่อมวลชน มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมสร้างสังคมสันติสุขโดยการรณรงค์ให้ทุกคนรักษาศีล ^{๕๔}

(๓) เกิดการบูรณาการความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนบทบาทภาครัฐ ภาค เอกชน และภาคประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความดีในทุกชุมชน ทุกครอบครัว ทุกโรงเรียน^{๕๕}

(๔) เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีปรองดอง สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน^{๕๖}

(๕) ทำให้มีหมู่บ้านที่มีรักษาศีล ๕ เป็นศูนย์รวมคนดีของสังคม เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ และทั่วโลก เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียง ทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ ส่งผลให้คนในชุมชน รู้คุณค่าของศาสนาด้วยการปฏิบัติ^{๕๗}

(๖) เป็นการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ปลอดภัยจากพิษภัยที่เป็นบ่อนทำลายชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขทางตรงต่อชุมชน และเกิดประโยชน์ทางอ้อมต่อการพัฒนาประเทศ^{๕๘}

(๗) เป็นพื้นฐานของทุกชีวิตชาวพุทธที่ต้องการความสุขที่แท้จริง และยังเป็นการสร้างความผูกพันอันดีระหว่างคนในชุมชน^{๕๙}

๔. ต่อชุมชน

(๑) ชุมชนในจังหวัดมีความตระหนักที่จะนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตามแนวทาง “ครอบครัวรักษาศีล ๕”^{๖๐}

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายสมบุญ ไม้ทะจิต, นายก อบต. โพนข่า อำเภอมือ จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายสัญญา พลคำ, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายกิตติศักดิ์ สมบัติคำไร, นายก อบต. ห้วยเสือ อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๕๗} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลห้วยเสือ อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวศุภรสมิ ธนินอมริวิสิฐ, นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ อบต. โพนข่า อำเภอมือ จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายวิญญูพงศ์ ผู้มีสัตย์, รองปลัดเทศบาลตำบลเมืองจันทร์ อำเภอมือจังหวัดศรีสะเกษ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ อำเภอมือจังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

(๒) ชุมชนในจังหวัดทุกสาขาอาชีพสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขมีความสามัคคีเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๖๑}

(๓) ได้ประกอบศาสนกิจที่มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เป็นการสร้างบุญสร้างกุศล เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นมงคลของชีวิต^{๖๒}

(๔) ได้ฝึกจิตไม่ให้หวั่นไหวกับการสรรเสริญ-นิินทา, สุข-ทุกข์, ลาภ-เสื่อมลาภ, ยศ-เสื่อมยศ ทำให้จิตไม่เศร้าโศก ไม่มัวหมอง มีจิตที่อัมเอบผ่องใส^{๖๓}

(๕) ได้ฝึกวินัยในตัวเองให้รู้จักระวังตัว ควบคุมตัว วางตัวได้เหมาะสมปฏิบัติตามระเบียบวินัยของหมู่คณะ^{๖๔}

(๖) ได้พัฒนาคุณภาพชีวิต คือ รู้จักใช้ชีวิตตามบทบัญญัติของศีล ๕ รู้จักพัฒนาตัวเองให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ^{๖๕}

(๗) ได้ผ่อนคลายความเครียดต่าง ๆ จากความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีต่อพระรัตนตรัย ปฏิบัติตนตามหลักของศีล ๕ เป็นการพักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความสุขในชีวิต^{๖๖}

จะเห็นได้ว่า วิธีการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น มักไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร อันสืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ไม่สอดคล้องกับหลักศีลธรรมและวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชนในสภาพปัจจุบัน แต่ก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่บาทฐานที่ชัดเจน ทำให้ชีวิตมนุษย์เป็นไปตามกระแสสังคมทำตามทีนโยบายรัฐส่งเสริม เช่น ความเจริญทางเศรษฐกิจ ความเจริญของสังคม ที่มุ่งให้มีการบริโภคใช้สอยวัตถุเพื่อสนองต่อความต้องการเพื่อความสะดวกมากมาย โดยมีสิ่งล่อใจ สังคมครอบครัวทั่วไป จึงหลงใหลในสิ่งเหล่านี้ โดยที่รัฐไม่มีนโยบายส่งเสริมให้ครอบครัวและสังคมมีความเจริญทางด้านศีลธรรมและคุณธรรมให้เกิดมีในจิตใจของมนุษยชาติ โดยมุ่งแสวงหาให้ได้มาซึ่งสิ่งต้องการให้มากที่สุดโดยไม่คำนึงว่าจะได้มาโดยวิธีใด ทุกจริต หรือสุจริตก็ตาม ดังนั้น การมีวินัยหรือการมีศีลสามารถควบคุมสังคมไม่ว่าของบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ก็ต้องอาศัยหลักพุทธจริยศาสตร์เป็นเกณฑ์ แม้ว่า พระพุทธองค์จะทรงมีพุทธานุญาตให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพระวินัยในสิกขาบทเล็กน้อยได้ แต่ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือเพิกถอนสิกขาบทใดบทหนึ่งออกไปนอกจากพุทธบัญญัติเลยแม้กาลล่วงเลยมาถึงปัจจุบันก็ยังคงรักษากฎนั้นไว้ นี่คือการสมบูรณ์แบบของหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ชุมชนในสังคมควรน้อมนำไปปฏิบัติให้ชุมชนนั้นๆ มีแต่ความสงบสุข สันติ และยุติธรรมสืบไป

^{๖๑}สัมภาษณ์ นายธนศักดิ์ วงศ์จอม, รองนายกเทศมนตรีตำบลเมืองคง อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๒}สัมภาษณ์ พระครูพิบูลธรรมภาณี, เจ้าอาวาสวัดใต้ อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๓}สัมภาษณ์ พระราชกิตติรังษี, เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๔}สัมภาษณ์ นายวิฑิต กตะศิลา, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนจันทรคุณ, เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^{๖๖}สัมภาษณ์ เจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย, เจ้าคณะตำบลหัวเสือ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ๗ มกราคม ๒๕๖๐.

๔.๔ แสดงข้อค้นพบจากการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้นำสิ่งที่ค้นพบจากการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยพบว่า มีทั้งความเหมือนและความต่างกันรวมถึงวิธีการนำหลักศีล ๕ ของแต่ละชนเผ่ามาช่วยในการเสริมสร้างแก้ปัญหาการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

๑. ความเหมือนความต่างและวิธีการเสริมสร้างแก้ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

(๑) ความเหมือนที่ค้นพบของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าคือ การยึดมั่นในการนับถือพระพุทธศาสนา การให้ความร่วมมือในกิจกรรมวันสำคัญต่างๆทางพุทธศาสนา พิธีกรรมความเชื่อในภูตผีเพื่อการรักษาอาการป่วยของชนเผ่า และสิ่งเดียวที่ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาของสังคมได้จริง คือหลักศีลธรรม จริยธรรม ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ นั่นก็คือศีลของ ๕ โดยความหมายสูงสุดของศีล ๕ ก็คือ กฎ กติกา ที่นำมาควบคุมกำกับดูแลความประพฤติของคนในสังคม ให้มีแนวทางปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมภายใต้มาตรฐานเดียวกัน และจุดมุ่งหมายของการนำ “ศีล” มาใช้แก้ปัญหาทางสังคมนั้นก็เพื่อ ฝึกให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข นี่คือเป้าหมายสูงสุดของ “ศีล”

(๒) ความแตกต่างที่ค้นพบของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่า ข้อแตกต่างที่พบเห็นอย่างชัดเจนได้แก่ ภาษาในการสื่อสารในท้องถิ่น สำเนียงภาษาจะเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละเผ่า แต่ละเผ่าจะมีชุดสำหรับการแต่งกายประจำเผ่า ตลอดจนสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ ลักษณะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่า จะมีความแตกต่างกันตามความซับซ้อนของโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ปัญหาของแต่ละสังคมแต่ละเผ่าก็ย่อมแตกต่างกันไป ตามปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมของเผ่าเหล่านั้นๆ อาจจะเป็นเพราะความเจริญทางสังคมที่แตกต่างกัน การซึมซับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความเจริญทางวัตถุก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาทางโครงสร้างทางสังคมไม่เหมือนกันได้ จะเห็นได้ว่าด้วยข้อแตกต่างของแต่ละเผ่าดังกล่าวก็จะแตกต่างกันออกไปทำให้แต่ละเผ่ามีวิธีเสริมสร้างเพื่อแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปด้วยดังนี้

๒. วิธีการเสริมสร้างเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

(๑) ชนเผ่าลาวกับวิธีการเสริมสร้างแก้ปัญหา นายประสิทธิ์ เรืองฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านโพนข่า ตำบลโพนข่า อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นตัวแทนผู้นำหมู่บ้านเผ่าลาว กล่าวว่า “ในช่วงที่ตนดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านใหม่ๆ นั้น เด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อขับริถจักรยานยนต์เกิดความวุ่นวายขึ้น ที่เรียกกันว่า (เด็กแว้น) สร้างความรบกวน คนในหมู่บ้าน ท่านจึงได้นำเสนอเรื่องนี้เข้าที่ประชุมกลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน พ่อ แม่ พี่น้อง และได้เชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจมาร่วมประชุมปรึกษาหารือ ให้ความรู้แก่สมาชิกในหมู่บ้านเพื่อให้เข้าใจถึงข้อกฎหมาย และเข้าใจประเด็นปัญหาที่บุตรหลานของตนที่รวมตัวแล้วก่อความวุ่นวายนั้น เมื่อทุกคนเข้าใจในประเด็นความผิดที่จะเกิดขึ้นและบทลงโทษทางกฎหมายแล้วจึงได้วางแผนหาแนวทางวิธีที่แก้ปัญหาดังกล่าว

วิธีการแก้ปัญหาคือ ท่านได้นำหลักของศีล ๕ มาใช้ตั้งเป็นข้อตกลงร่วมกันในทุกๆวันพระของเดือน จะต้องพาสมาชิกในครอบครัวที่เป็นวัยรุ่นเข้าวัดปฏิบัติธรรมถือหลักปฏิบัติตามหลักศีล ๕ อย่างเคร่งครัด ทุกคนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันมาได้ระยะหนึ่งเริ่มเห็นผลที่เกิดขึ้นกล่าวคือ การ

รวมตัวกันของเด็กวัยรุ่นเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ จนในที่สุด ไม่มีการรวมตัวกันเพื่อช่วยรื้อสร้างควม
 วุ่นวายขึ้นในหมู่บ้านอีกแต่การรวมกลุ่มของวัยรุ่นในหมู่บ้าน (เด็กแว้น) ยังคงมีอยู่โดยผู้นำกลุ่มได้
 เปลี่ยนกิจกรรมการรวมตัวมาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสาธารณะในหมู่บ้านแทน เช่น เมื่อไม่นานมานี้
 ก็มีการร่วมตัวกันหลายร้อยคน เพื่อทำสีกาแพงวัดในหมู่บ้าน ซึ่งเงินงบประมาณทางกลุ่มเขาได้จัดหา
 รับบริจาคมากันเอง กลุ่มกิจกรรมในงานมีการแบ่งกลุ่ม เช่น กลุ่มทำอาหาร กลุ่มทาสี เป็นต้น
 โดยผู้ใหญ่ในหมู่บ้านไม่ได้เดือดร้อนด้วยเลย เงินเหลือจากการทำกิจกรรมก็ยังถวายให้วัดจนหมด ”
 นายประสิทธิ์กล่าว

(๒) คนเฒ่าส่วยกับวิธีการเสริมสร้างแก้ปัญหา พระครูสุวัฒนจันทรคุณ เจ้าอาวาสวัด
 เมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้นำด้านจิตวิญญาณเป็นตัวแทนเฒ่าส่วย กล่าวว่า
 “วัดเมืองจันทร์ แห่งนี้จะมีชาวบ้านที่ช่วยกันดูแลทำนุบำรุงวัดร่วมกันทั้งหมด ๑๐ หมู่บ้าน คือในทั้ง
 สิบหมู่บ้านนี้จะไม่มียัดประจำหมู่บ้าน จะให้วัดเมืองจันทร์แห่งนี้เป็นวัดประจำหมู่บ้าน เมื่อเจ้าอาวาส
 เดิมได้มรณภาพ ก่อนที่ท่านจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดมีหนี้สินที่ค้างชำระต่อร้านวัสดุก่อสร้าง
 และร้านค้าต่างๆ อยู่หลายแสนบาท ท่านเองมีความลำบากใจหนักใจต่อเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก
 เพราะการที่เป็นพระเป็นสมณะไม่รู้ว่าจะไปหาปัจจัยเงินทองที่ไหนมาชำระ แม้กระทั่งจะนำเงินมาจัด
 งานศพเจ้าอาวาสรูปเดิมก็ยังไม่ทราบว่าจะนำเงินมาจากที่ใด

วิธีการแก้ปัญหาคือ เรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านทั้งสิบหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 ผู้นำชุมชน ชาวบ้านต่างก็มาร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน และได้ข้อสรุปว่าชาวบ้านทุกคนจะ
 ช่วยกันบริจาคข้าวเปลือกมอบให้ทางวัดเพื่อจะได้นำไปขายแล้วนำเงินมาจัดงานพิธีศพเจ้าอาวาสองค์
 ก่อน หลังจากเสร็จงานศพก็ยังพอมีเหลือเงินปัจจัยที่จะชำระหนี้สินบางส่วนได้ พระครูสุวัฒน-
 จันทรคุณ ได้เชิญประชุมร่วมทั้งสิบหมู่บ้านอีกครั้ง แต่ครั้งนี้เป็นการประชุมเพื่อวางแผนทางในการ
 พัฒนาวัดและหมู่บ้าน ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคี จนได้ข้อสรุปว่าชุมชนจะ
 ร่วมมือกันเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรม และจะไม่แตกแยกไปสร้างวัดหมู่บ้านของตนขึ้น จนถึงทุกวันนี้
 ความเจริญรุ่งเรืองของวัดเมืองจันทร์นี้มีมาอย่างต่อเนื่อง และภาระหนี้สินก็หมดสิ้นไป ปัจจุบันในทุกๆ
 วันพระชาวบ้านจะพาบุตรหลาน เข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรมหลายร้อยคนมาโดยตลอด จะเห็นได้ว่า
 กลุ่มชาติพันธุ์ชนเฒ่าส่วยนี้ จะมีความสามัคคีกันเป็นอย่างมาก” พระครูสุวัฒนจันทรคุณ กล่าว

(๓) คนเฒ่าเยอกับวิธีการเสริมสร้างแก้ปัญหา พระครูพิบูลธรรมมาภิรัต เจ้าอาวาสวัดใต้
 ตำบลเมืองคง อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ผู้นำด้านจิตวิญญาณเป็นตัวแทนเฒ่าเยอกกล่าวว่า
 “เมื่อก่อนชาวบ้านเวลาทำงานในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นงานศพงานรื่นเริง ผู้ชายส่วนใหญ่จะชอบดื่มสุรา
 กันพอเมาแล้วก็จะเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นบ่อยๆทางวัดและผู้นำชุมชนจึงได้ปรึกษากันเพื่อ
 หาทางออกในเรื่องดังกล่าวพอดีในช่วงจังหวะนั้นมีโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เข้ามาพอดี

วิธีการแก้ปัญหาคือ ใช้วิธีการตกลงกันว่าจะร่วมมือร่วมใจกันผลักดันให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ในทุกๆวันพระก็จะมีชาวบ้านเข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรม รักษาศีลแรกๆจะเป็นกลุ่มผู้หญิงเป็น
 ส่วนใหญ่ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม พระครูพิบูลธรรมมาภิรัต ท่านก็จะเทศนาธรรมอบรมสั่งสอนให้ ลด ละ
 เลิก ซึ่งอบายมุข และให้รักษาไว้ซึ่งศีล ๕ นอกจากตัวเราเองที่ต้องปฏิบัติแล้วต้องส่งเสริมให้ผู้คนรอบๆ
 ข้างทั้งสามี บุตรหลาน ญาติพี่น้อง ให้ยึดถือและปฏิบัติตามด้วย ก็ได้ปฏิบัติแบบนี้มาเป็นแรมปี
 ก็สังเกตเห็นว่าการดื่มสุรในงานต่างๆ ทั้งงานศพ งานรื่นเริง เริ่มลดน้อยลง จนในปัจจุบัน แทบจะไม่มี

เลยและในทุกปีจะมีการจัดงานบุญแข่งเรือขึ้นซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชนเผ่าเยอ ก็จะเห็นได้ว่าไม่มีการนำสุราเข้าไปดื่มกินในงาน หรือขายในบริเวณรอบๆงานแต่อย่างใด ส่วนการที่เข้าวัดฟังธรรมในทุกๆวันพระก็จะมีผู้ชายเข้ามาฟังธรรมปฏิบัติธรรมมากขึ้นครั้งหนึ่งๆ ผู้ชายผู้หญิงรวมกันแล้วนับเป็นร้อยคน” พระครูพิบูลธรรมาภิรัต ท่านกล่าว

(๔) ชนเผ่าเขมรกับวิธีการเสริมสร้างแก้ปัญหา นายอภิชาติ คำผง ผู้ช่วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษเป็นตัวแทนเผ่าเขมรกล่าวว่า “ชนชาวเขมนั้นจะมีความกตัญญูทเวทีเป็นอย่างมาก ในทุกปีจะมีการจัดทำพิธี แชนโณนตา ซึ่งจัดขึ้นในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นพิธีกรรมการกราบไหว้บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย งานนี้ถือเป็นงานที่ชนเผ่าเขมรทั้งอำเภอได้พร้อมใจกันจัดขึ้น นอกจากพิธีกรรมดังกล่าวแล้วนั้นยังมีพิธีกรรมอีกประเภทหนึ่งที่จะจัดขึ้น คือ การรำแม่มด การรำแม่มดนี้เป็นหลักความเชื่อให้เรื่องภูติผี ปีศาจ ซึ่งมาผสมผสานกับหลักพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ และประยุกต์เข้ากับหลักกรรมทางศาสนาพุทธ

กล่าวคือ การรำแม่มด จะเป็นพิธีกรรมที่ใช้รักษาคนป่วยที่มีอาการป่วยที่แพทย์สมัยใหม่หาสาเหตุไม่ได้ ซึ่งผู้คนชนเผ่าเขมรเชื่อว่าภูติผี บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้ป่วย หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งคือการไปทำผิดผีไว้ เลยทำให้เกิดอาการป่วยนั้นๆขึ้น พิธีกรรมนี้จะเปรียบเสมือนการสื่อสารระหว่างผีบรรพบุรุษกับลูกหลาน เป็นการแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ ความเคารพ บูชา และขอขมาในสิ่งที่ได้ล่วงเกินไปนั้น ให้ผีบรรพบุรุษได้โปรดเห็นใจและอภัยในสิ่งที่ลูกหลานได้ทำการล่วงเกินไปทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ดี และได้โปรดช่วยรักษาอาการป่วยต่างๆ เหล่านั้นให้ลูกหลานด้วย ” นายอภิชาติ คำผง กล่าว ดังนั้นวิธีการนำหลักศีล ๕ มาแก้ปัญหาของแต่ละเผ่าพอสรุปได้ดังนี้

ชนเผ่าลาวมีปัญหาเรื่องวัยรุ่นรวมตัวเป็น “เด็กแว้น” ก่อให้เกิดเสียงดังวุ่นวายขึ้นในหมู่บ้าน ผู้นำก็ได้นำศีล หรือข้อกำหนดทางพุทธจริยศาสตร์ มาแก้ปัญหาความสงบสุขก็เกิดขึ้นในสังคมชนเผ่าลาว

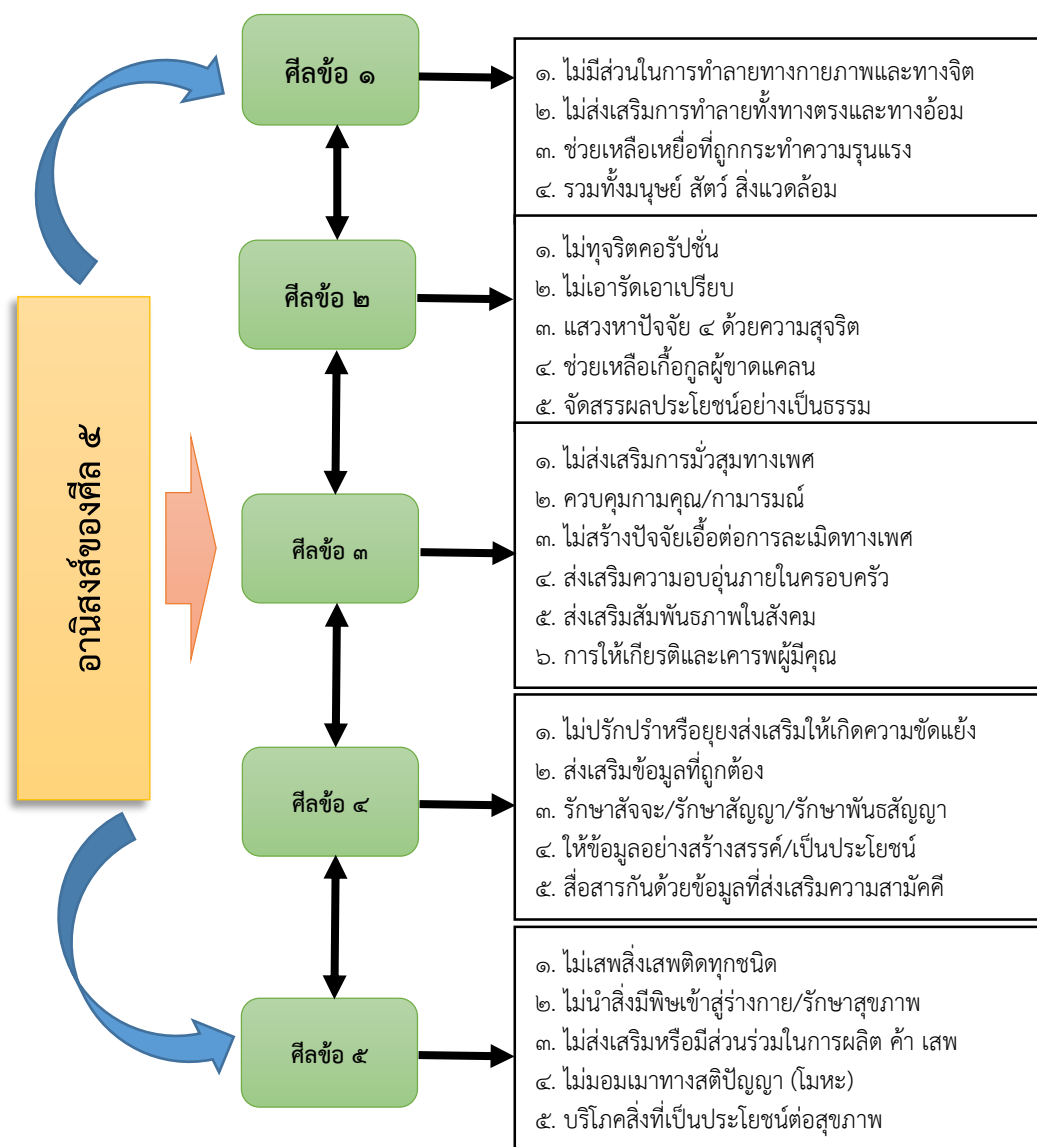
ชนเผ่าส่วยเกิดปัญหาทางการเงินขึ้นในวัด ก็ได้เชิญประชุมผู้นำชาวบ้านมาหารือและได้มีการตกลงกันที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน ของชาวบ้านก็ทำให้ปัญหาหนี้สิน หหมดสิ้นไปเกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม

ชนเผ่าเยอมีปัญหาการดื่มสุรา ก่อให้เกิดเหตุทะเลาะวิวาท และเกิดความสั่นคลอนขึ้นในครอบครัว ก็ได้นำหลัก ศีล ๕ ว่าด้วยการดื่มสุรามาแก้ปัญหา จนในที่สุดปัญหาดังกล่าวก็หมดสิ้นไป

ชนเผ่าเขมรซึ่งเน้นความกตัญญูทเวทีจึงได้นำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ให้ลูกหลานรู้จักกตัญญูทเวทีโดยนำพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ ผสมผสานความเชื่อในเรื่อง ภูติผี ปีศาจ ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตา ยาย มาสอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความสงบสุขขึ้นกับสังคม

สรุปการการวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ มาเสริมสร้างใช้ในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ที่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษนั้นก็เพื่อมุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งหลักศีลธรรม ศีล ๕ นั้นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมในทุกระดับอายุ เป็นสิ่งที่เกิดมาคู่กับสังคมและเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่าย เข้าใจได้ง่าย และเมื่อนำมาปรับใช้ก็เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีคือเกิดความสงบสุขขึ้นต่อสังคมได้จริง

อานิสงส์ที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นสามารถสรุปออกมาให้เห็นประเด็นได้ชัดเจนดังปรากฏในรูปภาพที่ ๔.๑ ดังนี้คือ

รูปภาพที่ ๔.๑ แสดงอานิสงส์ของศีล ๕

อานิสงส์ของศีลทุกข้อที่กล่าวมา มีสถานะเป็นได้ทั้งประโยชน์ในเชิงบวกและประโยชน์ในเชิงเชิงลบ ขึ้นอยู่กับการกระทำโดยมีเจตนารมณ์ในการกระทำที่แตกต่างกัน เพียงแต่มีขอบเขตไม่เท่ากัน โดยศีล ๕ ในฐานะที่เป็นข้อควรเว้นในการกระทำชั่วจะมุ่งเน้นพฤติกรรมงดเว้นจากการกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง แต่ในฐานะที่เป็นประโยชน์นอกจากละเว้นแล้ว ยังไม่ส่งเสริมให้มีการใช้ความรุนแรงทุกกรณี และยังยกระดับไปสู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ การป้องกันรักษาและ

เยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วย ปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

๔.๕ สรุปท้ายบท

มูลเหตุที่มาของการนำหลักศีล ๕ มาสอนนั้น ก็เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ มิใช่แต่เป็นเพียงความประพฤติที่ดีงาม เป็นกุศลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงความประพฤติในระดับสังคมด้วย หากว่าสังคมหมู่ใดก็ตามมีผู้ที่ผิดศีล ไม่ว่าจะป็นข้อใดก็ตามย่อมสร้างความเบียดเบียนซึ่งกันและกันในสังคมให้ขยายออกไปได้มากขึ้น ประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตคือ ศีล ๕ ในระดับบุคคลนั้น ศีลข้อที่ ๔ กับ ศีลข้อที่ ๕ เป็นจุดเริ่มต้นของการผิดศีล ทำให้เกิดการละเมิดศีลข้ออื่นตามมา เป็นเหตุเพราะการบริโภคที่ไม่รู้จักพอของมนุษย์ ประกอบกับเมื่อทรัพยากรในโลกมีอยู่จำกัด ไม่เพียงพอ หรือ ขาดแคลน การลักขโมยย่อมปรากฏให้เห็นจากการเห็นแก่ตัวและสัญชาตญาณในการเอาตัวรอดของมนุษย์ที่ยังตกอยู่ภายใต้กิเลสและตัณหา ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำในสังคมที่ควรนำเรื่องนี้มาตระหนักและวางแผนเพื่อให้ประชาชนสามารถกินดี อยู่ดี แก้ปัญหาปากท้องให้ได้เสียก่อน ศีล ๕ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดความสงบสันติสุขให้กับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ และยังนำความสันติมาสู่สังคมนั้นๆ ให้ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าทางกาย ทางวาจา หรือ ทางใจ

การปฏิบัติที่ดีเป็นสันติวิธีที่เริ่มต้นได้จากที่ตัวบุคคล สังคมที่สันติสุขด้วยศีล ๕ นั้นมิใช่สังคมแห่งความฝัน แต่เป็นสังคมที่สามารถเป็นจริงได้หากว่าเริ่มต้นที่ผู้นำในสังคมต่างๆ นำศีล ๕ มาใช้กับการพัฒนาชีวิตตนและส่งเสริมคนรอบข้างให้มีศีลด้วย ทั้งนี้ การรักษาศีล ๕ แสดงให้เห็นว่า ศีล ๕ จะดำรงอยู่หรือไม่ขึ้นอยู่กับความคบมิตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงภาพชีวิตว่า ผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย เป็นผู้ที่มีศีล ๕ ก็จะคบค้ากับผู้ที่มีศีล ๕ และผู้ที่ไม่มีศีล ๕ ก็มักคบหากับผู้ที่ไม่มีศีล ๕ เช่นกัน ทรงสอนว่าคนที่คบค้าสมาคมกันนั้นมักจะมีศีลที่ตรงกัน ผู้ที่ผิดศีลข้อใดก็จะคบหาเพื่อนที่ผิดศีลข้อเดียวกับตน ดังนั้น หากตัวเราปรารถนาความสุข สงบ ก็ต้องรู้จักเลือกคบค้าสมาคมกับผู้ที่มีศีล ศีลจึงมีความสำคัญในระดับสังคมสามารถสร้างเสริมสังคมให้สันติสุขได้ด้วยศีลของคนในสังคมนั้น

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ เพื่อให้การขับเคลื่อนการรักษาศีล ๕ ครอบคลุมการดำเนินการเป็นไปอย่างเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ ปัจจัยความสำเร็จขึ้นอยู่กับกระบวนการในการดำเนินงานก่อนและระหว่างการทำงาน กล่าวคือ

๑. การสร้างทีมงานแกนนำระดับชุมชน ให้มีกลุ่มแกนนำจากคนในพื้นที่ที่คนในชุมชนเคารพศรัทธา ให้มีจำนวนมาก เพื่อช่วยกันขับเคลื่อน

๒. การสร้างศรัทธาการยอมรับ เป็นการสร้างศรัทธาที่มาจากพระพุทธศาสนา จากความศรัทธาต่อเจ้าอาวาส ต่อหัวหน้าส่วนราชการในอำเภอ/ตำบล/หมู่บ้าน ต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนนั้นๆ ตลอดจนเป็นแรงศรัทธาที่มีต่อผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับเชื่อมั่นในการทำงานที่มีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การมุ่งหวังให้คนในชุมชนรักษาศีล ๕ ส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้มแข็ง มีความสุข และสามารถพึ่งพาตนเองได้

๓. การสร้างความคุ้นเคย ก่อนที่จะเริ่มการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชนโดยสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

(๑) เข้าพบผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน เพื่อแนะนำตัวบอกกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเข้ามาในชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

(๒) จัดหาที่พักอาศัยในชุมชนเพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงานและได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเป้าหมาย

(๓) ขณะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้าน/ชุมชน หากชุมชนมีการจัดกิจกรรม งานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อย่างเรียบง่าย เป็นกันเอง และมีไมตรีที่ดีระหว่างกัน เพื่อสร้างความเป็นพวกพ้องเดียวกันไม่แปลกแยกจากคนในชุมชน เช่น กิจกรรมการทำบุญตักบาตร การทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ในตอนเช้า เวลาเพล

(๔) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องพบปะพูดคุยกับชาวบ้านในชุมชนด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงาม อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นกันเองเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

๔. การสร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เมื่อลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องดำเนินการสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้านในชุมชน (ชี้แจง ประชุม จัดทำเอกสารเผยแพร่) แก่ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนในทุกขั้นตอนตลอดการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม ด้วยความจริงใจ มุ่งมั่น และตั้งใจ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามบรรลุมติวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม ให้ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

(๒) แจ้งถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของบุคคล/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น

๑. ผู้นำศาสนา : กำหนดให้ผู้นำทางศาสนามีบทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตใจในการร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมทางศาสนา/วัฒนธรรมภายใต้กิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ รวมทั้งเป็นผู้อำนวยการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมสนับสนุนกิจกรรมนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษา ศีล ๕

๒. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด/นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ อบจ. อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผอ.สถานศึกษาฯลฯ) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร วัสดุ/อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่จัดกิจกรรม หรือร่วมเชิญชวนชาวบ้านในชุมชน ญาติมิตรบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้านร่วมรักษาศีล ๕ เป็นต้น

๓. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาคเอกชน (สภาวัฒนธรรมทุกระดับ บริษัท ห้างร้าน ในชุมชน ฯลฯ) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรม ในรูปแบบ

ต่าง ๆ เช่น สนับสนุนด้านวัสดุ/อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่จัดกิจกรรม หรือร่วมเชิญชวนชาวบ้านในชุมชนญาติมิตร บุคคลในหน่วยงาน ครอบครัว เพื่อนบ้านร่วมรักษาศีล ๕ เป็นต้น

๔. บทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาซึ่งมีหน้าที่เป็นคลังสมอง เป็นที่ปรึกษา เป็นวิทยากรในการดำเนินงานกิจกรรมของชุมชน

๕. บทบาทหน้าที่ของผู้นำชาวบ้านทุกกลุ่มวัยในชุมชน มีหน้าที่เชิญชวนบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้านร่วมรักษาศีล ๕ รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

๖. บทบาทของสื่อท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเผยแพร่การจัดกิจกรรม ไปสู่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น สื่อสิ่งพิมพ์ของท้องถิ่น

๕. การใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เชิญชวน ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าบางบุคคลจะเป็นคณะกรรมการหลายคณะก็ตามแต่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เพื่อมุ่งเน้นการทำงานสู่เป้าหมาย คือ ความสำเร็จ โดยทุกฝ่ายให้ความเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน และให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง มีการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีใบประกาศเกียรติคุณ ป้าย ธง โล่ มอบให้แก่ครอบครัวรักษาศีล ๕ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอรักษาศีล ๕ และจังหวัดรักษาศีล ๕ ตลอดจนมอบใบประกาศเกียรติคุณให้แก่หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

๖. ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพและมีภาวะผู้นำสูงและเสียสละ เช่น เจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน นายก และสมาชิก อบต./อบจ. ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรี (กพสม.) ประธานกลุ่มองค์กรตัวแทนครัวเรือน และประชาชน มีความเข้มแข็งและมีความพร้อม มีความสามัคคี ในการเข้าร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น